

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

IZDAJATELJ IN LASTNIK: „KMETSKA ŽUPANSKA ZVEZA“.

Izhaja vsakega 15. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu „Občinske Uprave“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 60 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo „Občinske Uprave“ v Ljubljani.

Cena oglasom je za enostopno petitno vrsto 30 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Občinsko posredništvo.

Navodnik in zakon za kronovine avstrijskega juga.

(Dr. Fran Mohorič.)

(Dalje.)

VIII. Posebnost poravnave vsebine v zadevah radi razžaljenja časti.

Zanimiva je v deželnem zakonu zlasti določba (Kr. § 34), izvirajoča iz pooblastitve v členu III. državnega zakona iz leta 1907 (točka f), v kateri se prepuščajo deželni zakonodaji določbe o ureditvi postopanja pred posredniki, da se sme v poravnavi žalitelju dogovorno obvezno naložiti:

1. častna izjava pred posredniki, morda celo v navzočnosti določenih oseb;

2. pismena častna izjava;

3. javna častna izjava (preklic v občini, pred cerkvijo, v časnikih);

4. svota v denarni „globi“ v prid ubožnega zaklada ali v kak drug dobrodelen ali občekoristen namen;

5. zadoščenje v združitvi dveh ali več obvez točk 1—4.

K točki 4 je pripomniti, da znači „denarna globa“ — kazen; kazni pa nima pravice nalagati posredniški urad. Čeprav torej imenuje točka 4. dogovorjeni denarni znesek globo, vendar to ni nikaka globa, ampak zgolj zasebnopravna, pogodbeni (poravnava je pogodba!) zaveza plačati dogovorjeni znesek (dar) za kak dobrodelen namen. Točka 4. bi se imela pravilno glasiti: v „denarni svoti“ v prid (Kr. § 34, Kor. § 33, Gor. § 34, Štaj. § 33).

Točke 1—5 so vzete iz dejanske sodne rabe; toda tudi pri sodišču se ne nalaga in ne sme nalagati žalitelju pri poravnavi „denarna globa“, ampak samo denarna svota za dobrodelen namen.

Pri obveznostih 1—4 pa je treba največje obzirnosti in preudarnosti.

Žalitelj ne more napraviti nobene žalitve neizgovorjene. Edino kar more žalitelj storiti za popravitev žalitve je obžalovanje — dejansko kesanje — preklic, pojasnitev, da je ravnal v razburjenosti, v vinjenosti, možat preklic; s tem si pa je žalitelj napravil že sam svojo sodbo, obsodbo, in tako obžalovanje, pojasnitev in preklic je za „ta svet“ že dovolj, ko vendar gre le za besede in čestokrat celo za malopomembne besede, izgovorjene v razburjenosti ali iz jeze, nevolje itd.

Možat preklic pred možmi — možu zadostuj! Preklic pred posredniki in morda navzočimi „pričami“ je zadosten in najboljše zadoščenje.

Preklic pred cerkvijo in v časnikih je že dvoizen nož, ki žalitev razširja tudi med one, ki dosedaj o njej ničesar ne vedo in tudi ni treba, da bi vedeli.

Pri hudih žalitvah — v božjem imenu — naj žalitelj da nekaj za dobrodelen namen, glede katerega ste navadno stranki needini; tedaj pa naj posredniki posredujejo za kak splošen dobrodelen namen, kakor n. pr. za oskrbo mladine, za uboge itd.; torej za namen, ki je enako na srcu obeh strankama; zlasti ubožni stranki naj se tudi denarni zahtevek za dobrodelen namen opusti.

Za posredovanje pri zadevah zaradi varnosti časti je treba poznati in jemati ozir na osebo žalitelja in žaljenca. Morda je treba govoriti pred medsebojnimi pogajanjmi, vendar le tekom poravnave naroka, s strankami, zlasti z žaliteljem posebej, ga opozoriti mirno in stvarno, kako neprimerno in hudo

žalitev je izrekel, če je prijava resnična. Treba ga bo opozarjati, da je državljska in zlasti krščanska dolžnost, ogibati se krivice, storjeno krivico pa možko pošteno poravnati iz svojega nagiba.

Sodniku je stokrat ljubše in stokrat boljše rešitev, če žalitelj skesano prizna krivico žalitve in jo prekliče. Tak skesan preklic je za žaljenca tudi stokrat večje zadoščenje, kakor prisiljena sodna kazen, pri kateri ostane žalitelj zakrknjen, trdin sovražen. Skesan preklic žaljenja je edino zadoščenje „na tem svetu“, vse drugo je samo slab, prisiljen nadomestek, in sovražnosti trajajo poslej naprej.

Kdor kljub skesani prošnji ne odpusti žaljencu, kaže, da se hoče le maščevati. Zato je, kadar žalitelj obžaluje, preklicuje in se kesa žalitve, dolžnost sodnika in torej tudi zlasti posrednika, priporočati žalitelja žaljencu v obzirno odnehanje in zaproseno poravnavo.

Kdor bi se pa samo pred posredniki hlinil, se na videz delal obžalujočega in se potem širokoustil, kako je „speljal“ nasprotnika, tak žalitelj — je pred občinskimi zaupniki, torej pred celo občino zapravljen in izgubil svoje poštenje, dočim se je čast in poštenje odnehajočega žaljenca pred posredniki in celo občino povzdignila še enkrat višje.

Če naj posrednik kot mož zaupanja uspešno posluje med strankama, naj bo v prvi vrsti sam neprizadet. V svoji zadevi se seveda zaupnik kakor vsak drugi lahko poravna z nasprotnikom, vendar le — zunaj, zasebno, izven posredniškega posla. V svoji zadevi kakor v zadevi svojih ljudi in ljudi, s katerimi živi v nasprotstvu, naj posrednik sam (uradno) ne posluje.¹⁾

Sicer naj se po možnosti tudi takrat vzdrži sodelovanja, kadar je sam (v že tekoči sodni zadevi) imenovan in bo, če se poravnava ne doseže, klican kot priča.

V takih slučajih naj vstopi v posredniški posel namestnik za prizadetega posrednika ali drug posrednik, ako jih je več izvoljenih. Izključeno pa posrednikovo posredovanje zaradi morebitnega poznejšega pričevanja pri sodišču ni; vprašanje je samo, ali je v danem takem slučaju posrednikovo poslovanje umestno ali ne.

Občinska uprava za oktober 1912, št. 20, ima dva primera, kako naj se vrši razprava po vrsti. V vzorcu poravnave pa je izostala važna določba, dokdaj ima dolžnik plačati in da ima plačati pod na-

¹⁾ § 43. obč. r.: Kadar ima (občinski) odbor med seboj take pogovore in sklepe, ki se tičejo kakega starešince ali odbornika, takrat tisti, ki je v tem prizadet, ne sme glasovati.

§ 44. obč. r.: Vsak starešinec in odbornik mora iti iz seje, kadar se posvetovanje in sklepanje tiče zasebnih pravic njega samega ali pa drugega človeka iz njegovega roda ali svaštva prvega ali drugega kolena.

sledki izvršbe. Oboje je bistveno in je zato neobhodno potrebno, da poravnalni stranki tudi te dve okoliščini vzamete na znanje in podpišete.

VI.

Uradne knjige.

1. Potreba uradnih knjig.

Samo ob sebi bi bilo mogoče, da se o poravnanih poskusih in o poravninah ne bi vodili nobeni zapisi.

Toda že po obstoječem običaju se je napravljal občinski zapisnik, kadar je kaka stranka „vzdignila občinski komisijon“ in se je vspeli take občinske komisije zapisal in prepis izročil stranki, ali, če se je županstvu zdelo potrebno, ob poznejši sodni razpravi, poslal sodišču. Tak zapis se je napravil ali opustil, kakor so želele stranke, ali kakor se je županstvu zdelo umestno.

Toda posredniške poravnave imajo mnogo važnejši pomen; one naj imajo kakor sodne poravnave izvršbeno moč. Zaradi tega pa morajo biti in ostati nepobitno posvedočene v matici tudi za prihodnje čase, in zato je treba matičnih (?) (izvirnih) knjig za vse poravnave pred posredniki.

Pri zadevah zaradi razžaljenja časti je neobhodno potrebna tudi posvedočba brez uspešnega poravnalnega poskusa, kajti brez takega potrdila se razprava ne more začeti ali (če je bila obtožba vložena pri sodišču in se je odstopila posredništvu) (§ 29) nadaljevati pred sodiščem. Tudi za tako potrdilo je treba matičnega izvirnika, ker bi se poslano potrdilo lahko zgubilo, in bi se sicer poznejša zopetna posvedočba s tem onemogočila.

Iz teh razlogov so torej uradne knjige o poslovanju posredništva neizogibno potrebne.

II. Kakovost in število knjig in njih zunanja oprema.

Posredništva poslujejo v

a) zasebnopravnih (civilnih),

b) zasebnopravnih kazenskih zadevah (zasebnih obtožbah).

Vsaka teh strok ima deloma različne. samosvoje posvedočbe, zato se ne dasta obe stroki voditi v eni knjigi in treba je posebne uradne knjige a) za poravnane poskuse v civilnih zadevah, in b) za poravnane poskuse v zadevah zaradi razžaljenja časti. Pri tem je končno tudi uvaževati, da so civilne zadeve podvržene dolžnosti kolkovanja, kazenske (zaradi razžaljenja časti) so pa kolkov proste.¹⁾

Iz teh razlogov je predpisana za pravne poskuse v kazenskih zadevah (zaradi razžaljenja časti) posebna uradna knjiga (Kr. § 32, Kor. § 31, Gor. § 32, Štaj. § 31).

Uradna knjiga služi obenem kot vložni zapisnik, seveda samo v posredniških zadevah.

¹⁾ Naknadno a le pri sodišču kolkovno obvezne po cesarski naredbi z dne 15. septembra 1915, drž. zak. št. 278.

Pri posredništvih, katerih poslovanje nima prevelikega obsega, se vodi samo ta uradna knjiga kot edina.

Kadar pa večji poslovni obseg posredniškega poslovanja obtežuje pregled in iskanje v posameznih slučajih, je treba posredništvu še posebne pomožne knjige (poslovnega zapisnika) (Kr. § 24, Kor. § 23, Gor. § 24, Štaj. § 23).

Poleg uradne knjige je voditi še abecedno kazalo (Kr. § 23, Kor. § 22, Gor. § 23, Štaj. § 22).

Glavna uradna knjiga mora pred uporabo:

- a) biti vezana;
- b) imeti označbo kot prvi, drugi, tretji zvezek itd., kolikor jih pride tekom časa v rabo;
- c) biti stran za stranjo zaznamovana s tekočimi številkami (zastraničena);
- d) imeti potegnjeno skozi vse liste uradne knjige vrvico in oba vrvičina konca pritrjena na zadnji strani z občinskim pečatom (prevezana, parafovana); na tem mestu mora župan s svojim podpisom potrditi število listov (Kr. § 23, Kor. § 22, Gor. § 23, Štaj. § 22).

To je zunanja oprema glavne knjige.

III. Poravnave se zapisujejo v uradno knjigo v posebnih razpredelkih, in sicer se mora zapisovati:

1. zaporedna (tekoča) številka po časovni vrsti vložbe ali ustne naznanitve; kadar se začne nova knjiga, tečejo zaporedne številke zopet od ene naprej;
2. dan, mesec in leto sklenjene poravnave;
3. natančna navedba strank, odnosno njihovih pooblaščenecv in njihovega pooblastila za sklepanje posredniške poravnave;
4. sporni predmeti poravnave zadeve;
5. dobesedna vsebina poravnave z izrečnim pristavkom, da je poravnava izvršljiva; stranke morajo podpisati s pristavkom izvršljivosti opremljeno poravnavo;
6. označba (1) nepotrebnosti, (2) potrebnosti, (3) izposlovanja sodnega odobrenja poravnave;
7. potrdilo, da se je poravnava strankama prečitala dobesedno (posebno tudi s pristavkom izvršljivosti);

Obstoječi obrazec za uradno knjigo ima poseben razpredelek za podpis strank in posrednikov; stvarnost zahteva, da udeleženci poravnavo (kakor vsako pogodbo in vsak sodni zapisnik) podpišejo neposredno pod vsebino poravnave, katero podpiše takorekoč sklenejo in zaključijo; zato naj stranke na vsak način tudi podpišejo poravnavo neposredno, možen bi bil pač zgolj podpis posrednikov v posebnem razpredelku, da se loči od strank; želeli pa je, da pride razpredelek za podpis posrednikov (kot uradnih vdeležencev in nadzornikov poravnave) takoj za razpredelkom o vsebini poravnave.

Razpredelek za slučajne dodatne opombe, n. pr. za dan izdanega povabila s podukom, zlasti

tam, kjer se ne vodi poseben poslovni zapisnik v civilnih zadevah.

Kadar je rešen en slučaj poravnave, ga je treba zaključiti s povprečno, z ravnilom izvedeno črto, kakor se to vrši n. pr. v zemljiški knjigi.

Posebna zakonova navodila za vodstvo uradne knjige so:

- a) Uradno knjigo je voditi natančno in določno, pred vsem čim najbolj čitljivo;
- b) brisanje (radiranje), pisanje počez in med vrste je nedopustno;
- c) če je treba črtati besede, se mora črtanje vršiti tako, da ostanejo prečrtane besede čitljive;
- d) dodatki naj se zapišejo na robu in jih morajo stranke podpisati posebej (Kr. § 23, Kor. § 22, Gor. § 23, Štaj. § 22).

IV. Poslovni zapisnik mora imeti nastopne razpredelke:

- a) zaporedno (tekočo) številko,
- b) dan, mesec in leto naznanitve ali vložka,
- c) ime udeležene stranke,
- d) opazko, ali se je vršila poravnava razprava ali ne (§ 24).

Tudi poslovnik mora biti vezan (Kr. § 24, Kor. § 23, Gor. § 24, Štaj. § 23).

V. Za abecedno kazalo zadostuje razpredelek za:

- a) ime posamezne udeležene stranke, predlagatelja in nasprotnika, in
- b) stran uradne knjige, v kateri je zapisana poravnava. Kazalo lahko služi za več zvezkov, in se označuje 25/I, 50/II, 96/III itd. (Kr. § 23, Kor. § 22, Gor. § 23, Štaj. § 22).

VI. Umestnost in preglednost zahteva, da knjige vodi po možnosti samo ena, in sicer izurjena oseba, najboljša tajnik, če ga ima občina, ali pa župan ali ali njegov namestnik.

Poravnavo morajo podpisati vsi poslujoči posredniki; če eden ne bi znal pisati, naj ga podkriža drugi posrednik ali občinski tajnik in se podpiše sam kot podkrižatelj, kakor je to predpisano pri sodišču in za listine sploh.

VII. Uradna knjiga v zadevah zaradi razžaljenja časti je v svoji zunanji opremi popolnoma enaka oni v civilnih zadevah in ji je podobna tudi po notranji razpredelbi, ki ima istotako devet nastopnih razpredelkov za:

1. zaporedno („tekočo“) številko;
2. imena strank, na prvem mestu predlagatelja,
3. dan vložbe pri posredništvu,
4. dan prihoda sodno doposlane obtožbe,
5. zapis, ali ste prišli k razpravi obe stranki, ali samo ena in katera,
6. dan določene pravne obravnave,
7. uspeh, ali se je sprava dosegla ali ne,
8. dobesednost sklenjene poravnave,
9. opombo (Kr. § 32, Kor. § 31, Gor. § 32, Štaj. § 31).

(Dalje prih.)

Občine in skrb za ubožce.

(Dr. Fr. Logar.)

Sedanji čas je rodil razmeram primerno vse polno dobrodelnih naprav. Skrbi se za vdove in sirote v vojni padlih vojakov, zbirajo so doneski za oslepele vojake, že sedaj se delajo predpriprave, kako zboljšati položaj vojnimi invalidom ter vrnivšim se hrabrim bojevnikom itd. Lepo je to! Človeka veseli, ko vidi, kako požrtvovalno sodelujejo pri človekoljubnem delu ne le posamezniki, temveč vsi sloji brez izjeme. Vsak prispeva po svojih močeh. Samo kratek pogled na različne zbirke, nabrane v dobrodelne namene, nas prepriča o tem. Kljub temu, da je prostovoljnega davka v tem času veliko, se vendar pri vsaki novi zbirki znova vidi dobro srce, plemenita duša našega naroda.

Toda zdi se mi, da smo pri vsem tem nekoliko pozabili na naše reveže, tako na one, ki so bili taki že pred vojsko, kot tudi na one, ki so postali šele med vojsko. Nekako čudno se sliši zadnji stavek. Med vojsko naj bi nastali novi reveži! Saj se vendar skrbi na vse strani. Koliko državne podpore se razdeli sedaj med ljudi! Res, veliko jih je, ki se s podporo preživijo in teh tudi nimam v mislih. Dobe že toliko, da si — četudi včasih težko — preskrbe to, kar neobhodno potrebujejo za življenje. V mislih imam

a) občinske reveže, ki so bili že pred vojsko navezani le na podporo občine;

b) vdove in sirote, katerih mož, odnosno oče ni padel v vojski, temveč umrl naravne smrti in ne dobe nobene državne podpore in pa

c) žene z otroci, ki dobe bodisi malo pokojnino, ali plačo po svojem možu, ki je pa tako malenkostna, da pri teh neznostnih draginskih razmerah nikakor ne morejo živeti.

Po ubožnem zakonu z dne 28. avgusta 1883, dež. zak. št. 17, ter po domovinskih postavah je občina dolžna skrbeti za uboge. Ta dolžnost je omejena na to, da mora občina revežu preskrbeti to, kar za življenje neobhodno potrebuje; če je ubožec za delo popolnoma nesposoben, tedaj vse, kar neobhodno potrebuje, če pa še lahko dela, pa vendar ne more prislužiti toliko, kolikor nujno rabi, pa tisti del za življenje neobhodno potrebnih stvari, ki si ga revež sam ne more prislužiti. Po večini se po naših občinah skrbi za reveže na sledeče načine:

Bolnike ali hiralce spravi občina v bolnico ali, če ima toliko sredstev na razpolago, v hiralnico ali pa jih odda v privatno oskrbo. Prav malo občin je, ki bi imele lastne ubožnice. Reveži, ki lahko hodijo, pa so za delo nezmožni, se preskrbujejo navadno od hiše do hiše. Ta preskrba sicer ne odgovarja modernim razmeram in novemu času in ima na sebi skoraj vse, kar govori proti njej, vsled česar so jo skoro vsi novi ubožni zakoni odpravili, vendar je pa v sedanjih časih, ko ima denar manjžno veljavo, skoraj bi rekel

dobro. Seveda to velja le za sedanje nenormalne razmere. Revež dobi vsaj hrano in stanovanje, obleko mu pa itak mora napraviti občina, če si je sam od dobrih ljudi ne izprosi. Najbolj navadni način pa je denarna podpora. Ta način pride v poštev pri onih, ki imajo sicer nekaj, pa vendar ne toliko, da bi se preživeli.

Občine so takim revežem dajale pred vojsko navadno mesečno podporo v znesku od 2 do 5 K. V posameznih slučajih seveda tudi več. Ubožni prispevek je odgovarjal navadno potrebi reveža in premoženjskim razmeram občine. Ta prispevek je bil za mirni čas mogoče primeren, toda za sedanji čas nikakor ne zadostuje. Življenje se je podražilo ne za 50, temveč za 100 in nekatere reči še za več odstotkov. Župani in občinski odbori vpoštevajte razmere, in če le mogoče zvišajte sami, kjer sprevidite, da je potreba, ubožne prispevke! Gotovo se dobe ljudje, ki pre-mnogokrat izrabljajo po postavi zajamčene jim pravice. V mladih letih žive brezbrizno in brez koristi zapravljajo v tujini svoje moči, na stara leta pa postanejo breme občini. Toda kaj se hoče, ljudje so tudi ti in živeti morajo. Sicer pa župan pozna v svoji občini natančno razmere in zvišano podporo določi samo onim, ki so je potrebni in jo prav obrnejo.

Med vojsko pa je takorekoč nanovo nastalo še dvoje vrst revežev. Omenili smo jih že zgoraj. Po deželi živi več vdov in sirot, katerih mož odnosno oče je umrl že pred vojsko, bodisi tudi med vojsko, toda naravne smrti in ni svojcem zapustil nikakega premoženja. Take družine so med vojsko prišle v tak položaj, da jim je nemogoče brez podpor živeti. Vzemimo slučaj: Vdova s tremi malimi otroci je v mirnem času z delom svojih rok zaslužila toliko, da je vsaj za silo preživela sebe in deco. Danes to ni več mogoče. Prislužiti ne more niti toliko, kolikor rabi za hrano, kaj šele za čevlje, obleko in stanovanje. Državne preskrbe ne dobi, ker je mož umrl naravne smrti, ne pa v vojski. Dobrosrčnost sosedov ji tudi ne prinaša toliko, da bi živela. Dani so tedaj vsi pogoji za občinsko podporo, toda ne dobi je, ker se jo presoja še vedno po prejšnjih razmerah. Vse prošnje takih vdov za podporo se navadno rešijo: „Žena je še mlada ter delazmožna in lahko toliko prisluži, da preživi sebe in svoje otroke.“ Župani in občinski odbori, ne zavračajte takih prošenj lahkomišeln! Prepričajte se sami in sicer natančno o potrebi. Ne gre tukaj samo za to, da spolnite svojo postavno dolžnost, temveč tudi za to, da ohranimo naraščaj krepak in zdrav in ga kolikor mogoče veliko rešimo. Sedanja vojska nam je vzela veliko najboljših moči. Skrbimo tedaj za naraščaj, ki ga imamo doma, da ne opeša in ne pomrje vsled preslabe prehrane. To je naša dolžnost z ozirom na narod in na državo.

V drugo vrsto spadajo žene z otroci, ki dobivajo po možu, ki je mobiliziran, plačo naprej, toda ta je tako malenkostna, da za sedanje čas za preživo ne zadostuje. Več slučajev sem videl, toda navedem naj le enega: Nižji uslužbenec, oče 6 otrok, je odšel k vojakom. Doma je pustil ženo in kot rečeno 6 otrok in sicer tri dečke in tri deklice. Otroci so šolo-obvezni; nekaj jih je obiskovalo že srednje šole, drugi so hodili v ljudsko šolo. Žena odnosno mati je nezdravljivo bolna. S pričetkom šolskega leta je odšla v bolnico, otroke bi pa bilo treba poslati v šolo ali sploh kam oddati, ker doma ni bilo nikogar. Toda kedo naj zanje plačuje? Nekoliko čez 100 K znašajoča plača, ki jo dobiva žena po možu, bi ne zadostovala niti za njo in njena zdravila. Obrnila se je na domovno občino s prošnjo, naj ji na katerikoli način priskoči na pomoč. Prošnja je bila zavrnjena, odgovor kratek: Dobivate plačo po možu. Odgovor je vsekakor resničen, toda kdo naj s to plačo vzdržuje sebe in šest otrok. Če bi ne bilo dobrih ljudi, ki so se zavzeli za otroke, morali bi ti od glada umreti. Tudi pri tej vrsti velja zgorajšnja prošnja: „Odprto srce in odprte roke imej za trpečega brata!“

Vem da bo marsikdo ugovarjal: „Kje naj vzame občina sredstva?“ Gotovo je to težko vprašanje! Saj so bili občinski reveži že pred vojsko glavna preglavica občinskih blagajni. Mnogo občin je bilo, ki so ravno vsled občinskih revežev morale precej zvišati občinsko doklado. Skoraj vsi proračuni imajo postavko za pokritje primanjkljaja ubožnega zaklada. Je težko,

toda tudi za to se dobe viri. Jako pametno so napravile nekatere občine, da so ob raznih prilikah — recimo pri izdaji krušnih kart ali pri izplačevanju državnih podpor — nabirale prostovoljne darove za občinske reveže. Deset vinarjev se posamezniku ne pozna, občini se pa pri veliki množini slučajev le nabere precejšen znesek. Dalo bi se dobiti tudi še drugih takih virov! Mnogo imamo na kranjskem občin, ki nimajo upeljanega še pasjega davka in raznih občinskih taks. Pasji davek sicer ne prinaša velika, vendar, kar je, je dobro. Pripraven je ta davek zlasti vsled tega, ker zadene samo one, ki imajo pse za šport. Še bolj izdaten dohodek za ubožni zaklad pa bi bile občinske takse, katerih višina je določena za kranjsko po taksnem zakonu z dne 4. maja 1914, dež. zak. št. 13, in kojih dohodek se v zmislu § 3 tega zakona po sklepu občinskega odbora lahko odkaže ubožnemu zakladu. Zakaj ne bi gostilničar, ki hoče prirediti ples, plačal nekoliko tudi za reveže! Plese po raznih zakonitih gostilnah je sicer treba, če le mogoče popolnoma odpraviti ali vsaj omejiti, ker ti ne rode nikdar nič dobrega, temveč povzročijo navadno prepire in pretepe, vendar če pa župan odnosno občinski odbor vsekakor ustraja na stališču, da se licence v ta namen izdajajo, naj se vsaj vpelja kar najvišje takse. V slučaju pa, da vsi ti dohodki odpovedo, odnosno ne zadostujejo, morala se bo občina pač poslužiti določila § 34. ubožnega zakona, četudi so občinske doklade že od nekdaj zelo nesimpatična zadeva za vse davkoplačevalce.

Vojaška preskrba vdov in sirot v vojni ali vsled vojne padlih, umrlih in pogrešanih vojaških oseb.

(Dr. Ferd. Tomažič.)

U v o d.

Svetovna vojna, ki se vojuje v vedno naraščajočem obsegu in z nezmanjšano ljutostjo že nad dve leti, je zahtevala in še vedno zahteva ogromnih žrtv na krvi in premoženju. Uničene so milijarde narodnega premoženja. A še mnogo občutnejša je izguba ljudi, ki so najdragocenejši zaklad države. Nebroj naših hrabrih junakov je žrtvovalo za cesarja in domovino svoje življenje in zapustilo svoje drage v žalosti in v večini slučajev tudi v pomanjkanju. Brezštevilnim vdovam in sirotam povečuje njihovo že itak težko nesrečo še grozna skrb za vsakdanji kruh, ker niso izgubili samo moža oziroma očeta, ampak tudi svojega dosežanega rednika. Izgubljenega življenja ne more nihče vrniti; pač pa je domovina dolžna, prevzeti skrb za svoje (vdove in sirote) tistih, ki so dali zanj svoje življenje.

Avstrija se tudi zaveda te svoje dolžnosti in je za slučaj vojne določila že l. 1887, da se morajo pre-

skrbeti vojni invalidi in pa vdove in sirote v vojni padlih ali vsled nje umrlih vojaških oseb. Seveda so tozadevne preskrbnine odmerjene po takrat vladajočih življenjskih razmerah in za današnjo draginjo vsekakor prenizke. To se splošno pripoznava in razne zbirke prostovoljnih darov, nabranih v ta namen, pričajo glasno o tem. Pa tudi vlada je pripoznala nedostatnost zakonite preskrbe vojaških vdov in sirot in je za sedaj odredila, da se izplačujejo državni prispevki za preživljanje svojcev mobilizovanih — ki je navadno večji nego so zakonite preskrbnine — tudi še po smrti mobilizovanca naprej, dokler traja sedanja vojna in še šest mesecev potem, kakor tudi, da se takim potrebnim svojcem, ki nimajo pravice do državnega prispevka za preživljanje, dovoljujejo poleg zakonitih preskrbnin tudi še državne podpore. Vlada je tudi obljubila, da bo delovala na to, da se preuredi zakonita preskrba vojaških vdov in sirot sedanjim življenjskim razmeram primerno.

V sledečem podajamo pregled o pravicah vdov in sirot po padlih ali vsled vojne umrlih vojaških osebah do zakonite preskrbe, ki bo — kakor upamo — dobro služil zlasti županstvu in župnim uradom, h katerim se vsi zatekajo za pomoč in nasvete.

I.

Veljavna določila in krog upravičencev.

1. Zakonita določila.

Za priznanje in odmero preskrbnin, za nadaljnje izplačevanje državnih prispevkov za preživljanje in dovoljevanje državnih podpor vdovam in sirotam v vojni ali vsled vojne padlih, umrlih in pogrešanih vojaških oseb pridejo v poštev nastopni zakoni oziroma ukazi:

1. zakon z dne 27. aprila 1887, drž. zak. št. 41, o vojaški preskrbi vdov in sirot po častnikih in moštvu vojske, vojne mornarice, deželne bramborice in črne vojske;

2. zakona z dne 28. marca 1896, drž. zak. št. 48, in z dne 19. marca 1907, drž. zak. št. 86, s katerima se je pod točko 1. navedeni zakon spopolnil in spremenil;

3. zakon z dne 26. decembra 1912, drž. zak. št. 236, o vojnih dajatvah in opravah;

4. ministrski ukaz z dne 14. novembra 1914, drž. zak. št. 326, s katerim so se izdala določila za izvrševanje zakona o vojnih dajatvah in opravah;

5. cesarski ukaz z dne 12. junija 1915, drž. zak. št. 161, o nadaljnjem plačevanju po zakonu z dne 26. decembra 1912, drž. zak. št. 237, pripadajočih prispevkov za preživljanje in o dovoljevanju državnih podpor za osebe moštva, ki so postale invalidne, in za njihove svojce, ter za zaostale po osebah moštva;

6. ministrska ukaza z dne 12. junija 1915, drž. zak. št. 162, in z dne 28. septembra 1915, drž. zak. št. 288, s katerima se je odredilo nadaljnje plačevanje po zakonu z dne 26. decembra 1912, drž. zak. št. 237, pripadajočih prispevkov za preživljanje in se določile državne podpore za osebe moštva, ki so postale invalidne, in za njihove svojce, ter za zaostale po osebah moštva.

II. Krog upravičencev.

Vsi navedeni zakoni in ukazi se vpoštevajo v tem članku samo glede preskrbe vdov in sirot (torej ne invalidov ali pa v miru dosluženi vojaških oseb) in sicer vdov in sirot samo tistih vojaških oseb, ki so padli, umrli ali se pogrešajo v vojni ali pa vsled nje (torej ne vdov in sirot po vojaških oseb, ki so umrli v mirnem času ali celo že v pokoju).

A. Koga je smatrati za vojaško osebo?

Vojaške osebe v zmislu tozadevnih določil so:

1. častniki (avditorji, dušni pastirji, zdravniki, krdelni računovodje),

2. vojaški uradniki,

3. gažisti brez činovnega razreda in

4. moštvo

in sicer vse te osebe brez ozira na to, ali pripadajo c. in kr. skupni vojski, c. in kr. vojni mornarici, c. kr. deželni brambi ali pa c. kr. črni vojski.

Z osebami, ki so na podstavi zakona o vojnih dajatvah in opravah pritegnjene na osebna službovanja in ki se porabljaajo za prostovoljna dela, se postopa glede vojaške preskrbe vdov in sirot tako, kot z vojaškimi osebami, toda le tedaj, če jim ne gre preskrba morda že po drugih obstoječih zakonih (na pr. po zakonu o delavskem zavarovanju proti nezgodam z dne 28. decembra 1887, drž. zak. št. 1 iz l. 1888, in z dne 20. julija 1894, drž. zak. št. 68; po zakonu o jamstveni dolžnosti železnic z dne 5. marca 1869, drž. zak. št. 27, in z dne 12. julija 1902, drž. zak. št. 147) ali pa po dogovorih. Morebitno razliko — če je civilna preskrbnina manjša od vojaške — mora plačati vojaška uprava.

Ker se pa ravnaajo preskrbnine (vdovnine, vzgojevalnine) po tem, ali je pripadal padli (umrli, pogrešani) vrsti častnikov in tem enakih ali pa moštvu, in so različne za razne činovne razrede in šarže, so se osebe, ki se porabljaajo na podlagi zakona o vojnih dajatvah in opravah, uvrstile glede izmere preskrbnin takole:

a) osebe, ki so se pritegnile za oprave, ki jih pri vojakih opravljajo častniki ali tem enaki, kakor zdravniki, inženirji, živinozdravniki, se enačijo gažistom X. činovnega razreda;

b) bolniški strežniki gažistom brez činovnega razreda;

c) drugi zdravstveni pomožni delavci, voditelji, oziroma obratni strežniki pri motornih vozilih, mehaniki, strojniki, sprevodniki pri prevozihih in vodje partij pri gonjah klavne živine četovodjem;

d) kovači pri prevozihih in profesijonisti vsake vrste korporalom;

e) vozniki ali voditelji tovornih živinčet, gonjači, hlapci za gonjo spreženih konj in dninarji vojakom brez šarže.

B. Kdaj pridobe vdove in sirote pravico do zakonite preskrbe?

Vdove in sirote po vojaških oseb, ki imajo pravico do zakonite preskrbe, če je njihov mož odnosno oče:

1. padel pred sovražnikom, ali

2. umrl na kaki rani ali vnanji poškodbi, ki jo je dobil a) pred sovražnikom ali pa b) kje drugje brez svoje krivde neposredno v izvrševanju vojaške službe, ali

3. umrl za epidemično (nalezljivo) ali endemično (krajno) boleznijo, vladajočo v tistem

kraju, ki mu je bil odkazan v službeno bivališče, ali

4. umrl za nalezljivo boleznijo, ki jo je dobil vsled svoje službe v bolnišnici, ali

5. umrl vsled vojnih naporov.

Žene in otroci pred sovražnikom pogrešanih vojaških oseb dobe preskrbo začasno toliko časa, da se pogrešani oglasi ali pa sodnijsko proglasi mrtvim.

Vdova in sirote po invalidu, ki je sam sicer užival invalidsko pokojnino, a ni umrl vsled vojne, nimajo pravice do vojaške preskrbe.

* * *

Vdove imajo pravico do vdovnine, sirote pa do vzgojevalnine. Potrebnim vdovam in sirotam moštva se pa lahko tudi nadalje plačuje državni prispevek za preživljanje svojcev mobilizovanih ali pa dovoli poleg vdovnine ozir. vzgojevalnine še posebna državna podpora.

(Dalje prih.)

Gospodarske pomožne pisarne.

(Dr. Fr. M.)

I. Po teženju c. kr. vrhovnega vojnega poveljništva in po navodilih razpisa c. kr. ministrstva za notranje zadeve z dne 10. avgusta 1914 št. 9696 so se v posameznih kronovinah pod pokroviteljstvom deželnihih namestništev odnosno predsedstev ustanovile deželne gospodarske pomožne pisarne za rešitev gospodarskih zadev vojaških vpoklicancev.

Pri ustanovitvi teh gospodarskih pomožnih pisaren je dogovorno z ministrstvom za notranje zadeve sodelovalo tudi pravosodno ministrstvo s podrobnimi navodili za sodišča v razpisu z dne 15. avgusta 1914 št. 27.534.

Posamezne člane v deželno gospodarsko pisarno imenuje deželno predsedstvo in je njih članstvo častna služba.

Za Kranjsko se je ustanovila deželna gospodarska pomožna pisarna¹⁾ na ustanovnem zboru dne 18. septembra 1914 in se razdelila obenem na nastopne odseke:

1. odsek za pravdne (sporne) zadeve (načelnik: odvetnik dr. Majaron);

2. odsek za izvensporne zadeve (načelnik: višji deželni sodni svetnik Hauften);

3. odsek za gospodarstvene zadeve (načelnik: ravnatelj Pammer);

4. odsek za finančne in upravne zadeve (načelnik: deželno vladni svetnik dr. Praxmarer);

5. odsek za socialne zadeve (načelnik: cesarski svetnik Gustav Pirc).

Zgoraj navedeni razpis ministrstva za notranje zadeve (z dne 10. avgusta 1914) priporoča ustanovitev krajevnih gospodarskih pomožnih pisaren v posameznih občinah ali okrajih (občinske ali okrajne gospodarske pomožne pisarne).

Na Kranjskem se niso ustanovile okrajne gospodarske pomožne pisarne, pač pa se je ustanovilo

¹⁾ Predsednik in vodja c. kr. višji deželni sodni svetnik Hauften v Ljubljani, namestnik c. kr. deželno vladni svetnik dr. Praxmarer.

v okoliših vseh 11 okrajnih glavarstev 296 občinskih gospodarskih pomožnih pisaren.

II. Vse navedene deželne, občinske ali okrajne gospodarske pomožne pisarne posredujejo izključno le v zadevah vpoklicanih vojaških obvezancev, ki zaradi vojaškega vpoklica in vsled tega nastale osebne odsotnosti ne morejo sami oskrbovati oziroma nadaljevati ali končati svojih stalnih gospodarstvenih ali začasnih začelih podjetnih (obrtnih) poslov in v zaščito njihovih rodbin (preskrbe žene, dece ali drugih varovancev).

III. Za zastopanje vojaških vpoklicancev pred oblastmi in zlasti pred sodišči nastanejo lahko ovirajoče težave, če si vojaški vpoklicanec ni postavil ali ni mogel postaviti — pooblaščenca in ga zaradi vojaške službe tudi v slučaju posamezne potrebe ne more postaviti. Tu je treba pooblastilnega nadomestka.

Tak nadomestek se v smislu razpisa c. kr. pravosodnega ministrstva z dne 15. avg. 1914 št. 27.535 doseže na nastopni način:

1. Če more vojaški vpoklicanec sam izdati pravilno pooblastilo, ga lahko izda in določi deželni (okrajni, občinski) gospodarski pomožni pisarni, oziroma dotičnemu odseku ali celo naravnost na ime dotičnega člana, ki po nalogu pomožne pisarne naj pred oblastjo posluje v vpoklicančevi zadevi.

2. Če pa vpoklicanec ne more izstaviti pravilnega pooblastila, naj izroči svojo zadevo dotični pomožni pisarni s pisмено lastnoročno podpisano naznanitvijo na neposredno predstojno vojaško poveljništvo, ki potrdi prošilčev podpis na predmetnem „listku“ in pristavi svoj pečat.

Ta listek (vpoklicančevo priprosto prošnjo) doloži vojaško poveljništvo pristojni deželni (okrajni, občinski) gospodarski pomožni pisarni, ki na podlagi takega vojaško poverjenega listka (predloga) poveri zastopanje zadeve enemu svojih članov.

3. Tak priprosti, četudi vojaškooblastveni potrjeni listek pa vendar ni pravo pooblastilo, kakor je v za-

konu predpisano v posebnih zlasti sodnih spornih in izvenspornih zadevah (rekurzih, prizivih itd.) V takem slučaju predpisanega zakonitega pooblastila izposluje zastopajoči član pomožne pisarne dopolnitev pooblastila na tak način, da predlaga na podlagi vojaškega potrdila — pri sodišču, da postavijo skrbnika za odsotnega vpoklicanca in imenujejo njega tem skrbnikom. S tem je dosežen popolni nadomestek za pravilno zasebno pooblastilo vpoklicanca.

4. Ker je po zakonu v mnogih zadevah (pred zbornimi sodišči) predpisano zastopništvo po odvetnikih, skrbi pomožna pisarna za to, da ima tudi člane odvetnike (ali notarje na deželi), katerim se potem poveri zastopanje dotične zadeve vpoklicančeve.

Poslujoča pomožna pisarna izda svojemu poverjencu posebno potrdilo po določenem obrazcu, in je poverjenec lahko član pomožne pisarne ali pa zunanji zasebnik (pooblaščenec, namestnik dotične pomožne pisarne).

S tem so vse težave v pooblaščenju urejene.

IV. Pristojbinske olajšave je dovolilo c. kr. finančno ministrstvo z razpisom z dne 16. avgusta 1914 št. 62.204 sporazumno s pravosodnim ministrstvom v nastopnem smislu:

1. Kadar zastopajo članski ali nečlanski poverjenci poslujoče pomožne pisarne vojaškega vpoklicanca v spornih zadevah, je zastopanec začasno oproščen plačila pristojbin, in se imajo dotične idealne kolkovne pristojbine (kakor pri podeljeni ubožni pravici) spre-

jeti v začasni zapis pristojbin, ki se določijo potem davčni oblasti v smislu § 14. cesarske naredbe z dne 26. decembra 1897, drž. zak. št. 305.

2. Enako ugodnost uživajo vojaški vpoklicanci, zastopani po članskem ali izvenčlanskem poverjencu poslujoče pomožne pisarne glede vlog, zapisnikov, in prilog v izvenspornih zadevah in je tozadevne predpise spornega postopka smiselno uporabljati.

3. Zapis idealnih kolkov odpade, če koleke takoj založe drugi vdeleženci (nasprotna stranka ali sorodniki vpoklicanca itd.)

4. Začasno kolkovine oproščeni spisi in pristojbinski zapisi morajo izrecno navajati predmetni, zgorajni razpis finančnega ministrstva (16. avgusta 1914 št. 62.204).

5. Pooblastitve članskih ali izvenčlanskih poverjencev poslujoče pomožne pisarne so v smislu pristojbinske določbe t. t. 75 a ali b pristojbinskega zakona kolkovine proste, morajo pa imeti zgoraj zaznamek: „Kolkov prosto na podlagi razpisa finančnega ministrstva z dne 16. avgusta 1914 št. 62.624“.

VI. Pravosodno ministrstvo je v razpisu, navedenem pod I., dalo navodila tudi za sodišča in zlasti polaga važnost na to, da so tudi sodniki člani predmetnih pomožnih pisarn.

V zmislu tega razpisa so danes tudi povsod, kjer je to mogoče, sodniki člani teh gospodarskih pomožnih pisarn.

Lov in vojna.

Na vseh concih in krajih se pojavlja vpliv vojne. Ni je skoro panoge gospodarskega življenja, ki je ostala nedotaknjena. — Tudi lovu in lovem vojna ne prizanaša. Prostrana lovišča so prizadeta vsled vojne. — V loviščih, ki leže v bojni črti ali tik za bojno črto, je izvrševanje lova, kar je pač samo po sebi umljivo, iz strateških ozirov popolnoma izključeno. Po mnogih okrajih je zopet iz vojaških razlogov prepovedano streljanje. Brez streljanja pa ni pravega lova. Pa tudi v drugih loviščih, ki so daleč za bojiščem, povečini ni mogoče pravo izkoriščanje lova, ker primanjkuje streliva in lovskega osobja.

Posebno občutno se pojavljajo posledice vojne v občinskih loviščih, ki so oddani za določeno dobo v zakup. — Zakupniki lova se branijo plačati zakupnino, ako ne morejo izvrševati lova; zahtevajo, da se razdere zakupna pogodba ali da se vsaj zniža zakupnina za čas, dokler je lovenje onemogočeno, oziroma prikrajšano. Občine, ki so v sedanjih časih skoro brez izjeme v denarnih stiskah, se ustavljajo ponavadi zahtevam lovskih zakupnikov in zahtevajo, da se jim plača dogovorjena zakupnina. Iz teh nasprotstev nastanejo seveda spori in pravde. — V vseh teh sporih

in pravedah pa se vsepovsod kaže velika nejasnost glede prijavne strani sporne zadeve in glede kompetence poklicanih oblastev. — Občine in lovski zakupniki se obračajo s svojimi zahtevki ponavadi na politična oblastva, misleč, da je stvar političnih oblastev, da uredijo vse te sporne lovske zadeve.

Glavna vprašanja, ki jih je pri teh sporih razrešiti, so naslednja:

1. Katero oblastvo je pristojno, da razsodi o sporu med občino in lovskim zakupnikom;

2. ali je mogoče razdreti lovsko pogodbo, ako je izvrševanje lova vsled vojne nemogoče, in

3. ali sme zahtevati lovski zakupnik, da se mu zniža zakupnina za tisti čas, ko ne more izvrševati lova.

Da odgovorimo na vsa ta vprašanja, je treba, da pojasnimo najprej pravni značaj lovske pogodbe.

I.

Po lovskem patentu z dne 7. marca 1849, drž. zak. št. 154, moramo razločevati dvojnvrstna lovišča, namreč samosvoja in pa občinska lovišča. — Posestniki zdržema ležečega zemljišča, ki meri v celoti vsaj 115 hektarjev (oralov), sme na tem svojem zem-

ljišču sam izvrševati lov. — Lovišča, ki sme v njih izvrševati lov lastnik zemljišča sam, nazivljamo samo-svoja lovišča.

Na vseh drugih zemljiščih je odkazan lov občini. Ta lovišča nazivljamo občinska lovišča.

Odkazani lov mora občina dati v zakup, ali pa ga mora izvrševati po izvedenih lovcih. Skoro brez izjeme so na Kranjskem vsi občinski lovi v rokah zakupnikov. Ko odda občina lov v zakup, sklene z lovskim zakupnikom zakupno pogodbo po zmislu § 1090. obč. drž. zakonika. S sklepom zakupne pogodbe nastane med občino in zakupnikom zasebno-pravno razmerje, ki veljajo zanj seveda tudi vsa določila obč. drž. zakonika, ako ni kaj drugega določenega v lovskih zakonih. Po § 4. ministrskega ukaza z dne 15. decembra 1852, drž. zak. št. 257, mora lovske najemne pogodbe potrditi politično okrajno oblastvo, vendar tudi to potrdilo ne izpremeni pravnega značaja lovske pogodbe, ki je in ostane zasebno-pravna pogodba.

Potrdilo lovske najemne pogodbe se je predpisalo zgolj iz lovsko policijskih razlogov. — V splošnem javnem interesu je, da ne dobe lova v roke ljudje, ki ne znajo ali nočejo racijonelno in ekonomično izvrševati lova; ako je občina sklenila pogodbo z osebo, ki ne daje dovolj jamstva za umno in gospodarsko izvrševanje lova, sme politično oblastvo odreči odobritev pogodbe. — Ako oblastvo pogodbe ne odobri, postane neveljavna. Ko pa oblastvo pogodbo odobri, postane šele pravno veljavna. Glede lovske zakupne pogodbe in glede plačevanja zakupnine imamo v lovskih zakonih samo naslednja določila:

Lovske pogodbe se sklepajo navadno za dobo petih let. Lovski zakupnik mora po določilu § 7. ministrskega ukaza z dne 15. decembra 1852, drž. zak. št. 257, po sklepu pogodbe takoj položiti dveletno zakupnino. Polovica svote se porabi za kavcijo, polovica pa za zakupnino prvega leta. — Enoletna zakupnina se mora po § 8. spredaj omenjenega ministrskega ukaza vselej štiri tedne pred začetkom vsacega zakupnega leta vplačati, sicer se napravi nova dražba na stroške in nevarnost zakupnika.

Redno vplačevanje zakupnine nadzorujejo politična okrajna oblastva; politična oblastva tudi razsojajo v okviru spredaj omenjenih predpisov, kadar nastanejo spori med občino in zakupnikom glede plačevanja zakupnine.

Zakupnino mora zakupnik po lovskih predpisih dotlej plačevati, dokler traja lovska zakupna pogodba. Drugih predpisov glede lovske zakupne pogodbe in glede plačevanja zakupnine, kakor smo jih spredaj omenili, v lovskih zakonih in predpisih nimamo. — Ako nastane spor med občino in zakupnikom glede plačevanja zakupnine, razsojajo politična oblastva le takrat, kadar se tožbeni zahtevki opirajo na predpise lovskih zakonov. V vseh drugih primerih, kadar torej stranke ne opirajo svojih zahtevkov na lovske predpise, temveč na predpise obč. drž. zakonika, za razsojo sporov niso poklicana politična oblastva temveč ci-

vilna sodišča. V vseh teh primerih gre za spore, ki so nastali iz zasebno-pravnega razmerja, ki je ustvarila zakupna pogodba med občino in zakupnikom. S tem je v splošnem razrešeno vprašanje kompetence za razsojo sporov, ki nastanejo iz lovske zakupne pogodbe.

II.

Prehajamo k drugemu vprašanju!

Ali se more razdreti lovska zakupna pogodba, ako je izvrševanje lova vsled vojne onemogočeno? Katero oblastvo naj razsodi, ako zahteva zakupnik, naj se razdere pogodba?

Po lovskih zakonih mora zakupnik dotlej plačevati zakupnino, dokler traja zakupna pogodba. V lovskih zakonih ne najdemo nobenega določila, ki bi dajal zakupniku pravico, pred pretekom zakupne dobe razdreti pogodbo. — Ako torej zahteva zakupnik, naj se razdere pogodba, politična oblastva o tem zahtevku ne morejo soditi, ker jim za to lovski zakoni ne dajejo niti podlage, niti pooblastila. — Politična oblastva morajo vsled tega zahtevek radi nepristojnosti zavrniti. Nasprotno morajo v smislu § 8. ministrskega ukaza z dne 15. dec. 1852, drž. zak. št. 257, zakupnika prisiliti, da plača zakupnino za ves čas zakupne dobe, oziroma morajo, ako zakupnik ne plača zakupnine, odrediti vnovično zakupovanje lova na stroške in nevarnost zakupnika.

Politična oblastva toraj ne morejo pomagati zakupniku, ki vsled vojne ne more izvrševati lova. — Ali mu morejo pomagati civilna sodišča? Lovska zakupna pogodba je, kakor smo že omenili, zasebno-pravna pogodba, ki se mora vobče presojati, kakor druge zasebno-pravne pogodbe, po določitih obč. drž. zakonika.

Vprašanje je tedaj, ali je po obč. drž. zakoniku mogoče razdreti pogodbo! Odgovor na to vprašanje dobimo v § 1117. obč. drž. zakonika. Po omenjenem paragrafu sme zakupnik pred pogojeno dobo odstopiti od pogodbe, ako se v zakup dana reč vsled slučaja za daljšo dobo odtegne ali ako postane neporabna. Zakupnik, ki vsled vojnih dogodkov v svojem lovišču sploh ne more izvrševati lova, oziroma ki ga ne more izvrševati na večjem delu lovišča, se sme gotovo sklicevati na določilo § 1117. obč. drž. zakonika. — Vojno in vojne dogodke sploh je smatrati brezdvomno za tak slučaj, ki ga ima v mislih omenjeni paragraf obč. drž. zakonika. — Ako toraj zakupnik vsled vojne ne more izvrševati lova, ima pravico odstopiti od zakupne pogodbe, še predno poteče zakupna doba. Pravno podlago, da se razdere v tem primeru zakupna pogodba, daje toraj obč. drž. zakonik. — Ako nastane iz tega pravnega naslova spor med občino in zakupnikom, razsoja o njem civilni sodnik. Tožbe, ki se sklicujejo na ta pravni naslov, se morajo toraj vložiti pri sodišču.

III.

Kar smo omenili v drugem odstavku glede kompetence političnih oblastev in sodišč v primerih, kadar zahteva zakupnik, da se razdere zakupna pogodba,

velja tudi glede kompetence za razsojo sporov, ki nastanejo, kadar zahteva zakupnik znižanje zakupnine in občina noče privoliti v ta zahtevek, ako je izvrševanje lova vsled vojnih dogodkov samo začasno, za krajšo dobo nemogoče, potem zakupnik ne more odstopiti od pogodbe. Kakor smo v drugem odstavku omenili, daje § 1117. obč. drž. zak. zakupniku pravico odstopiti od pogodbe samo takrat, kadar je izvrševanje lova za daljšo dobo onemogočeno. Kakšne pravice pa ima zakupnik takrat, kadar vsled vojne samo začasno ne more izvrševati lova? — Lovski zakoni zakupniku v tem primeru ne dajejo nikake pravice. Po lovskih zakonih mora zakupnik plačati vso pogojeno zakupnino tudi takrat, kadar je izvrševanje lova začasno nemogoče. Ker pa je lovska zakupna pogodba zasebnopravna pogodba, moramo še preiskati, če ni v obč. drž. zakoniku za te primere posebnih predpisov. Paragraf 1104. obč. drž. zak. določa: Ako se v zakup dana reč vsled izrednih dogodkov, kakor je na pr. vojna, sploh ne more porabljati ali uporabljati, tedaj tudi ni treba plačevati nobene najemnine ali zakupnine. — Ako zakupnik vsled vojne sploh ne more izvrševati lova, tedaj mu ni treba plačati zakupnine. Zakupnik ima torej v tem primeru pravico zahtevati, da se mu izpregleda zakupnina. — Ako občina noče izpregledati zakupnine, potem o nastalem sporu ne razsoja politično oblastvo, temveč sodišče. Pravni naslov, ki ga zakupnik lova v tem primeru uveljavlja, se ne opira na določila lovskih zakonov, temveč na do-

ločila obč. drž. zakonika. — Ako izvrševanje lova ni bilo v celem obsega nemogoče, temveč je bilo samo utesnjeno, potem za ta primer § 1104. ne velja. — V zadnjem primeru ima zakupnik po § 1105. obč. drž. zak. pravico, da se mu primerno zniža zakupnina — to pa le tedaj, ako je lovski zakupna pogodba sklenjena samo za eno leto in ako se je užitek lova znižal za več kakor polovico navadnega donosa. Ako ti predpogoji niso dani, potem zakupnik sploh nima pravice zahtevati, da se mu zniža zakupnina, temveč mora plačati vso pogojeno zakupnino.

Omeniti moramo še eno vprašanje, ki je v neposredni zvezi z vprašanjem, ki smo ga pravkar pojasnili. — Sme-li odstopiti občina od pogodbe, če noče izpregledati, oziroma znižati zakupnine, ki jo sme po zakonu zahtevati zakupnik, v primeru, kadar vsled vojnih dogodkov ne more izvrševati lova? — Ali sme občina voliti, da se razdere pogodba ali da se izpregleda oziroma zniža zakupnina, ali more brezpogojno privoliti v izpregled ozir. znižanje zakupnine?

V lovskih zakonih na to vprašanje ne dobimo nobenega odgovora. — Merodajna so toraj tudi v tem vprašanju določila obč. drž. zakonika. Pa tudi v obč. drž. zakoniku ne dobimo podlage, da bi smele občine prosto izbirati. — Ako ima tedaj zakupnik po obč. drž. zakoniku pravico zahtevati, da se mu izpregleda oziroma zniža zakupnina, potem se mora občina zahtevi brezpogojno ukloniti in se toraj tej zahtevi ne more izogniti na ta način, da razdere zakupno pogodbo.

Vprašanja in odgovori.

16. Županstvo V. G.

Vprašanje:

V zadevi ubožne preskrbe niso županstvu nekatere stvari popolnoma jasne. Prosim odgovora predvsem na sledeča vprašanja: Ali je občina dolžna svojim ubožcem preskrbeti tudi stanovanje in kdo ga mora plačati? Mora li občina preskrbeti stanovanje tudi takim ubožcem, ki niso v občino pristojni? Je li občina dolžna skrbeti za take osebe, ki imajo nekaj premoženja, odnosno dobivajo nekaj plače? Do katere meje sega dolžnost občine? In slednjič! Ali se lastnik stanovanja more siliti, da dá v ta namen svoje prazno stanovanje?

Odgovor:

Občina je vsekakor dolžna preskrbeti svojim ubožcem tudi stanovanje in ga mora v slučaju, da je stanovanje najela in nima svoje ubožnice, seveda tudi plačati. Saj je v zmislu § 4. ubožnega zakona z dne 28. avgusta 1883, dež. zak. št. 17, dolžnost občine preskrbeti ubožcu vse, kar neobhodno potrebuje za življenje. Semkaj spada sigurno tudi stanovanje. Občine navadno uredi to stvar tako, da preskrbe ubožcem

stanovanje v kakem občinskem poslopiu, ali ga pa proti mali odškodnini dobe pri kaki privatni stranki. Pri preskrbovanju ubožcev od hiše do hiše je v pre mnogih občinah običaj, da dá dotični posestnik, ki je na vrsti, revežu poleg hrane tudi stanovanje. Toda ta način je izpeljiv samo v kmečkih občinah in je tudi tukaj odločno odsvetovati, ker se z revežem v prav mnogih slučajih ne ravna ravno človeški. Revež mora navadno spat ob najhujšem mrazu na svislih ali v hlevu. Za tuje, v občino nepristojne ubožce občina ni dolžna skrbeti. Tujega ubožca mora občina preskrbeti le tedaj, če je ubožec zašel v občino in je brez vsakih sredstev. To pa mora takoj domovni občini naznaniti in zahtevati, da spravi ubožca domov in povrne nastale stroške. Za osebe, ki imajo nekaj premoženja ali plače, je občina dolžna skrbeti le tedaj, če si dotični s svojimi sredstvi ali plačo ne morejo preskrbeti tega, kar za svoj obstanek neobhodno potrebujejo. V takih slučajih mora občina preskrbeti samo tisti del za življenje neobhodno potrebnih stvari, ki si jih ubožec sam ne more preskrbeti. Lastnik stanovanja se ne more prisiliti, da bi v tak namen moral svoje prazno stanovanje občini oddati v najem.

17. Županstvo S.

Vprašanje:

Pred nekaj leti je prodal I. Š. svojo hišo, v kateri je bila gostilna še na ime njegovega očeta. Pozneje je bila ta hiša dvakrat prodana in danes jo ima neki J. G. Ker je vsaka koncesija pri osebi in ne pri hiši, se je čuditi, da se ta koncesija nadalje izvršuje kar tako brez vednosti in dovoljenja obč. odbora in sicer še vedno na ime I. Š., ki je že pred 18 leti umrl. Ali se lahko izvršuje koncesija na drugo ime brez vednosti in dovoljenja občinskega odbora?

Odgovor:

Po smislu § 56. obrtnega reda se načeloma nobena obrt ne sme izvrševati na drugo ime, naj si

občina za to ve ali ne. V vsakem slučaju, kadar se prenese gostilniška obrt od prejšnjega obrtnika na drugo osebo, je treba za to nove koncesije na ime naslednika. Na drugo in sicer na možno ime se more po gorenjem določilu izvrševati gostilniška obrt le na račun vdove ali nedoletnih otrok, in sicer le za čas vdovstva odnosno do polnoletnosti otrok. Po § 18. obrtnega reda ima obrtno oblastvo tudi v slučaju, kadar se dosedanja koncesija sicer prenese na drugo osebo, obrt pa se ima še nadalje izvrševati v istih prostorih kot prej, občino obvestiti o tem; pravice do pritožbe proti nadaljni podelitvi koncesije pa občina v tem slučaju nima. Če meni županstvo, da se izvršuje gostilniška obrt brez potrebnega dovoljenja, naj se obrne do pristojnega c. kr. okrajnega glavarstva.

Razno.

Vojne doklade k direktnim davkom. S cesarsko naredbo z dne 28. avgusta 1916, drž. zak. št. 280, so se uvedle vojne doklade k direktnim davkom. Te znašajo

1. 80 odstotkov zemljiškega davka,
2. 100 odstotkov občne pridobnine za pripadnike I. in II. pridobninskega razreda,
3. 60 odstotkov občne pridobnine za pripadnike III. in IV. pridobninskega razreda,
4. 20 odstotkov posebne pridobnine in dodatnega davka podjetij, zvezanih javni računodaji.

Poleg tega morajo plačevati delniške družbe, rudarske družbe, pridobninske in gospodarske zadrage, družbe z omejeno zavezo še rentabilitetno doklado. Ta se plačuje le takrat, kadar je rentabiliteta družbe oziroma zadrage večja ko 6%. Rentabilitetna doklada znaša 30 do 80 odstotkov rednega davka brez vojne doklade.

5. 100 odstotkov rentnine,

6. 15 do 120 odstotkov dohodnine. Prične se plačevati to doklado pri dohodkih, ki so večji ko 3000 kron. Pri dohodkih od 3000 do 5200 K znaša 15 odstotkov, pri dohodkih nad 5200 do 7200 kron 20 odstotkov itd.

7. 100 odstotkov davka na tantijeme.

Te vojne doklade ostanejo državi in se predkazila posameznim deželam vsled njih ne bodo povečala.

Občinske, okrajne ali deželne doklade na vojne doklade so izključene.

Važna določba cesarske naredbe, s katero so bile vpeljane vojne doklade, je, da se davčna leta 1914, 1915 in 1916 ne vštejejo v dobo, v kateri zastara pravica države odmeriti in izterjati direktne davke.

Plačilo doklad za leto 1916 je urejeno tako-le:

Vojna doklada k zemljiškemu davku se mora plačati 31. dec. 1916. Izračunati jo mora davčni zavezanec sam. Davčni zavezanec pa lahko naznaniti ustmeno ali pismeno pristojni davkarji, da hoče plačevati to doklado v 12 enakih mesečnih obrokih računeno od dneva razglasitve te cesarske naredbe t. j. od 2. sept. 1916. Obroki se prične s 30. sept. 1916. Treba pa je naznaniti pravočasno, t. j. pred 31. dec. 1916.

Vojna doklada k občni pridobnini se mora plačati 1. oktobra 1916. Če je plačilni nalog za redni davek že dostavljen in v njem še ni navedena vojna doklada, jo mora izračunati davčni zavezanec sam. Če pa plačilni nalog ni še dostavljen, mora davčni zavezanec izračunati in plačati vojno doklado po lanskem davku. Lahko pa naznaniti pristojni davkarji, da želi plačevati doklado za leto 1916 v 4 enakih obrokih in sicer 1. oktobra 1916, 1. jan. 1917, 1. aprila 1917 in 1. julija 1917.

Vojna doklada k posebni pridobnini se mora plačati 1. oktobra 1916 pri tisti davkarji, kjer ima podjetje sedež. Doklada se izračuna ravno tako, kot pri občni pridobnini.

Rentabilitetno doklado je plačati tekom 14 dni po vročitvi posebnega plačilnega naloga.

Vojna doklada k rentnemu davku se mora plačati 1. decembra 1916. Če je davčni zavezanec za leto 1916 že prejel plačilni nalog za rentnino, mora izračunati doklado sam. Če ga pa še ni prejel, se mu bo naznanila doklada s posebnim plačilnim nalogom. Vendar mora davčni zavezanec, če do 1. decembra 1916 ne prejme plačilnega naloga za rentnino, izračunati doklado sam po rentnini, ki mu je bila odmerjena za leto 1915. in to doklado plačati 1. decembra 1916.

Pri dohodnini je urejena vojna doklada tako-le: Pri dohodnini, ki jo plačuje davčni zavezanec sam, mora vojno doklado izračunati davčni zavezanec

sam in jo plačati 1. decembra 1916. Če se pa plačilni nalog za redno dohodnino vroči šele po 1. dec. 1916, se mora vojna doklada plačati na dan vročitve.

Davčni zavezanci, ki plačujejo dohodnino deloma sami, deloma pa po odbitku njihovi delodajalci in kateri so že prejeli plačilne naloge, se bodo posebej obvestili, koliko vojne doklade plačajo po odbitku njihovi delodajalci in koliko neposredno sami.

Dohodnino, ki jo plačuje po odbitku delodajalec, mora ta sam izračunati na podlagi plačilnega naloga. Če se mu pa ta še ni dostavil, jo mora izračunati po lanskim dohodninam in plačati v času od 1. oktobra 1916 do 31. marca 1917 po odbitku v enakih obrokih kakor redno dohodnino.

Orehovo drevje. Državni zakonik št. 364. t. I. prinaša odredbo poljedeljskega ministrstva z dne 19. oktobra 1916 glede varstva orehovega drevja. Po tej odredbi se sme oreh posekati le tedaj, a) če je očitno preperel (suh) ali poškodovan; b) če obseg njegovega debla meri v višini 1 m 30 cm od tal več kot 2 m. Od orehov, ki stoje skupaj v večjem številu, se sme posekati samo ena tretjina, pa še ta tako, da vsled tega ne nastanejo prevelike vrzeli. Vsako tako sekanje se mora nemudoma naznaniti pristojnemu političnemu okrajnemu oblastvu. V času od 1. aprila do 15. oktobra je vsako sekanje oreha prepovedano. Zemljiški posestnik (lastnik, najemnik, uživalec) je dolžan na mesto po 1. avgustu 1914 posekanega oreha usaditi mlado orehovo drevo in sicer — če se je drevo posekalo pred veljavnostjo te odredbe — do 1. avgusta 1918, v vseh drugih slučajih pa tekom dveh let potem, ko se je oreh posekal. Pogodbe glede prodaje orehovega lesa, ki ne odgovarjajo določilom te odredbe, so neveljavne, tudi če so bile sklenjene že pred izdajo odredbe.

Prestopke te odredbe kaznuje c. kr. okr. glav. varstvo in sicer z denarno kaznijo do 5000 K ali z zaporom do 6 mesecev. Kaznuje se pa ne samo lastnika orehovega drevja, ki ravna proti določbam te odredbe, temveč tudi kupovalca, ki sklene po tej odredbi prepovedano kupčijo, kakor tudi posredovalca, ki je tako kupčijo posredoval.

Karte za mast in jedilno olje. Glasom ukaza c. kr. deželnega predsednika za Kranjsko z dne 18. septembra t. l. št. 27.925 se od 1. oktobra t. l. dalje sme prodajati mast in jedilno olje v ukazu navedenih občinah neposredno porabnikom samo proti uradni izkaznici (karti), v drugih občinah (ki v ukazu niso naštetih) pa proti potrdilu pristojnega občinskega urada. Karte bodo obsegale 4 tedensko dobo in se bodo izdajale samo proti vsakokratni izjavi, da zaloge masti in jedilnega olja v gospodarstvu skupaj ne presegajo množine 1 kg za vsako odraslo osebo, vštevši otroke,

več kot 3 leta stare, in skupaj $\frac{1}{2}$ kg za vsakega otroka v starosti od končanega prvega do končanega 3 leta.

Razpusti občinskih odborov. Na Kranjskem je med vojno c. kr. deželna vlada dogovorno z deželnim odborom razpustila več občinskih odborov in sicer:

1.) mestne občine Postojna, kjer oskrbuje začasno občinske posle gerent Hinko Peternel, deželni računski revident v Ljubljani;

2.) občine Slavina (občinski gerent Štefan Fičur, posestnik v Slavini);

3.) občine Ilirska Bistrica (občinski gerent Franc Starc, posestnik in trgovec v Ilirski Bistrici);

4.) mestne občine Idrija (občinski gerent Franc Oswald, katehet v Idriji);

5.) občine Kranjska Gora (občinski gerent Jos. Lavtižar, posestnik v Kranjski Gori);

6.) občine Smlednik (občinski gerent Josip Rozman, posestnik v Trbojah).

Naši državni dolgi. Glasom izkaza kontrolne komisije državnega zbora za državne dolge znaša po stanju dne 31. decembra 1915:

I. Splošni državni dolg . . .	5.108,344.755 K 24 h
II. Državni dolg v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel in sicer	
a) trdni	7.271,909.872 „ 21 „
b) viseči	14.668,553.014 „ 37 „
skupaj	27.048,807.641 K 82 h

Od tega skupnega dolga od-pade na vojni dolg . . . 14.139,967.201 K 84 h in sicer:

a) pri Avstro-ogrski banki	3.953,956.601 K 84 h
b) pri Avstrijskem konzorciju	500,000.000 „ — „
c) pri Konzorciju v Nemčiji	593,880.000 „ — „
d) na I., II. in III. vojnem posojilu	9.092,130.600 „ — „

Za obrestovanje vojnega dolga je treba letno plačati obresti 614,552.748 K 52 h za obrestovanje državnih dolgov

brez vojnega dolga pa	510,948.430 „ 53 „
skupaj	1.125,501.179 K 05 h

Za okroglo 27 milijard državnih dolgov je torej treba plačevati po okroglo 1 milijardo in 125 milijonov kron obresti na leto.

Nove knjige.

Slovenska stenografija. Priredil c. kr. gimn. profesor F. Novak, I. del. Korespondenčno pismo. Založila Katoliška bukvarna v Ljubljani. Nevezana knjiga stane 4 K 20 h. To je tretja izdaja Novakove stenografije in se razlikuje od druge le po nekaterih spremenjenih zgledih. Knjigo najtopleje priporočamo vsem, ki se za stenografijo zanimajo.